

Л.Ф. Каськова¹,
Н.В. Янко^{1*},
В.В. Товма²,
І.Ю. Ващенко¹,
О.Ю. Андріянова¹,
С.Ч. Новікова¹,
О.В. Хміль¹

АНАЛІЗ НАДАННЯ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ У ЛІКУВАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ДЕРЖАВНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Полтавський державний медичний університет¹
вул. Шевченка, 23, Полтава, 36011, Україна
КП «Дитяча міська клінічна лікарня Полтавської міської ради»²
Дитяче поліклінічне стоматологічне відділення
вул. 1100-річчя Полтави, 9, Полтава, 36011, Україна
Poltava State Medical University¹
Shevchenka str., 23, Poltava, 36011, Ukraine
*e-mail: n.yanko@pdmu.edu.ua
Community Establishment «Pediatric city clinical hospital of Poltava council»²
Pediatric polyclinic dental department
1100-anniversary of Poltava str., 9, Poltava, 36011, Ukraine
e-mail: mdksp@ukr.net

Цитування: *Медицинські перспективи*. 2025. Т. 30, № 3. С. 252-259

Cited: *Medicini perspektivi*. 2025;30(3):252-259

Ключові слова: стоматологічна допомога, діти, карієс, лікування, профілактика
Keywords: dental care, children, caries, treatment, prevention

Реферат. Аналіз надання стоматологічної допомоги дітям у лікувальному закладі державної форми власності в умовах воєнного часу. Каськова Л.Ф., Янко Н.В., Товма В.В., Ващенко І.Ю., Андріянова О.Ю., Новікова С.Ч., Хміль О.В. Мета дослідження – проаналізувати показники стоматологічної допомоги, які надавало дитяче поліклінічне стоматологічне відділення м. Полтави в умовах воєнного часу, для визначення шляхів їх оптимізації. Застосовано аналітичний та статистичний методи дослідження. У 2024 році спостерігалось зменшення кількості відпрацьованих робочих днів лікарів на 6,17% та на 23,02% кількості діагностичних відвідувань ($p < 0,05$), накладено на 13,85% менше пломб ($p < 0,05$); погіршились показники профілактичної, ортодонтичної та хірургічної роботи, а також рентгенологічного кабінету. Також частина амбулаторних хірургічних утручань стали виконуватись у дитячій лікарні, про що свідчить зростання на 1,39% кількості госпіталізацій та зменшення на 4,68% частки прооперованих пацієнтів у поліклінічному відділенні ($p < 0,05$). Проте збільшилась кількість профілактичних та первинних відвідувань, а співвідношення вилікуваних постійних зубів із неускладненим карієсом до ускладненого зросло з 17,1:1 у 2023 до 21,4:1 у 2024 році. У 2024 році число відвідувань на 1 санацію зменшилося на 16,67% ($p < 0,05$), у той час як кількість проведених курсів лікування захворювань пародонта зросла вдвічі та на 7,6% ($p < 0,05$) збільшилась кількість курсів лікування захворювань слизової оболонки порожнини рота. У 2022-2024 роках зростання кількості оглянутих під час планової санації дітей пов'язане з умовами пакету Національної служби здоров'я України, у який включені обов'язкові огляди дітей до 6 років. Упродовж воєнного часу змінилась кількість стоматологічних послуг, які надавало відділення, через зміни кількості дитячого населення міста, зменшення кількості відпрацьованих робочих днів стоматологів та перенесення деяких хірургічних послуг до стаціонару. Для оптимізації стоматологічної допомоги дітям в умовах воєнного часу лікувальному закладу державної форми власності слід висвітлювати його роботу в соціальних мережах та телебаченні, акцентуючи увагу на проведенні профілактичних заходів, а також впроваджувати нові методики діагностики та лікування.

Abstract. Analysis of the provision of dental care to children in a state-owned medical institution in wartime conditions. Kaskova L.F., Yanko N.V., Tovma V.V., Vashchenko I.Yu., Andriyanova O.Yu., Novikova S.Ch., Khmil O.V. Aim of the study was to analyze the indicators of dental aid provided at the children's polyclinic dental department in Poltava during the wartime in order to find ways of their optimization. Analytical and statistical methods of research are used. In 2024 there was a decrease in the number of working days of dentists by 6.17%

and in the number of diagnostic visits by 23.02% ($p < 0.05$); the number of applied fillings decreased by 13.85% ($p < 0.05$); indicators of preventive, orthodontic and surgical work deteriorated, as well as the indicators of radiologic room. Also, some outpatient surgical procedures began to be performed in the children's hospital, as evidenced by a 1.39% increase in the number of hospitalizations and a 4.68% decrease in the proportion of patients undergoing surgery in the polyclinic department ($p < 0.05$). However, the number of preventive and primary visits increased, and the ratio of treated permanent teeth with uncomplicated to complicated caries increased from 17.1:1 in 2023 to 21.4:1 in 2024. In 2024, the number of visits per 1 remediation decreased by 16.67%, whereas the number of treatment courses for periodontal diseases doubled and the number of treatment courses for the diseases oral mucosa increased by 7.6%. In 2022-2024 years, an increase in the number of children examined during scheduled remediation is associated to the terms of the package of National service of health in Ukraine which includes mandatory checks-ups of children under 6 years of age. During wartime, the number of dental services provided by the department shifted due to the changes in the number of city residents, the decrease in the number of working days of dentists, and the transfer of some surgical services to the hospital. In order to optimize dental care for children in wartime, a state-owned medical institution has to promote its work on social media and television, focusing on preventive measures, and to introduce new diagnostic and treatment methods.

Сьогоднішня війна має великий вплив на життя українського населення. Станом на грудень 2024 року 3,365 мільйона людей переїхали в інші регіони України внаслідок війни [1], також багато українців виїхали за кордон. Наразі в Полтаві зареєстровано близько 57 тисяч внутрішньо переміщених осіб (ВПО), серед них 35% дітей віком до 17 років, але порівняно з 2023 р. кількість ВПО зменшилась [2]. Якщо у 2022 році в Полтавській громаді було зареєстровано 50350 дітей, то у 2023 – 49220 та в 2024 – 48797.

Протягом перших двох місяців війни дитяча стоматологічна допомога в Україні надавалася переважно як лікування ускладненого карієсу. Зараз стоматологічний прийом у закладах державної форми власності переривається повітряними тривогами або фейковими мінуваннями. У 2024 році вдвічі збільшилася кількість повітряних тривог у Полтавській громаді [3], що є стресовим чинником як для дітей, так і їхніх матерів [4]. Збільшення тривожності пацієнтів змінює циркадні ритми, що стимулює виникнення стоматологічних та соматичних захворювань [5].

Система стоматологічної допомоги в Україні зазнала значної трансформації ще до воєнного часу [6]. У 2022 році згідно з укладеним договором НСЗУ фінансувало комунальне підприємство «Міська дитяча клінічна стоматологічна поліклініка Полтавської міської ради» (КП «МДКСП ПМР»), але коштів було недостатньо, тож дофінансування здійснювалося з міського бюджету. У 2023 році КП «МДКСП ПМР», як монозаклад, уклало договір з НСЗУ лише на 3 місяці, фінансування відбувалось здебільшого з міського бюджету. 01.02.2024 року поліклініка була реорганізована в Дитяче поліклінічне стоматологічне відділення (ДПСВ) комунального підприємства «Дитяча міська клінічна лікарня Полтавської міської ради» (КП «ДМКЛ ПМР»); з 01.09.2024 року відділення

розпочало працювати згідно з укладеним договором з НСЗУ за пакетом № 34 «Стоматологічна допомога дорослим та дітям». Згідно зі звітом НСЗУ, лікарі відділення за 4 місяці 2024 року надали всього 18597 послуг, з них 15854 послуги за пакетом, а саме терапевтичні та хірургічні послуги. Ортодонтична служба ДПСВ у 2024 році працювала за міською програмою «Дитяча ортодонтія», яка охоплює дитяче населення Полтавської міської територіальної громади. Рентгенологічний кабінет у 2024 році надавав послуги за 9 пакетом НСЗУ «Профілактика, діагностика, спостереження та лікування в амбулаторних умовах» дітям за електронними направленнями.

ДПСВ надає стоматологічну медичну й консультативну допомогу дитячому населенню м. Полтави, Полтавської області та внутрішньо переміщеним дітям з інших регіонів України; потужність відділення становить 300 відвідувань на день. Стоматологічна допомога дітям надається не тільки на базі ДПСВ, а й у трьох відокремлених підпорядкованих стоматологічних кабінетах, що знаходяться на базі дитячих відділень № 1, 2, 3 КП «ДМКЛ ПМР». На базі стоматологічного відділення розташовані 3 кафедри Полтавського державного медичного університету, співробітники яких надають лікувально-консультативну допомогу дітям.

Організації стоматологічної допомоги дітям в умовах воєнного часу в Україні присвячено декілька наукових праць [7, 8, 9]. Koval et al. [8] розглядали кількість терапевтичних та хірургічних послуг, які надавались дітям у стоматологічному центрі НМУ за 2022-2023 роки. Рейзвіх та ін. [9], крім подібних показників, навели дані щодо кількості запломбованих зубів та профілактичних заходів, виконаних співробітниками інституту стоматології та щелепно-лицьової хірургії (м. Одеса) у 2022 році. Але в цих дослідженнях не проаналізовані ортодонтична

допомога та зміни показників стоматологічної допомоги дітям за 3 роки війни. Крім цього, діти, які живуть у країнах з високим рівнем доходу (Австрія, Фінляндія та ін.), мають на 90% нижчу ймовірність погіршення стану ротової порожнини, ніж у країнах із середнім доходом (Україна) [10]. Тому питання оптимізації стоматологічної допомоги дітям України залишається актуальним.

Мета дослідження – проаналізувати показники стоматологічної допомоги, які надавало дитяче поліклінічне стоматологічне відділення м. Полтави в умовах воєнного часу, для визначення шляхів її оптимізації.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проаналізовані статистичні звіти КП «МДКСР ПМР» за 2022-2023 роки та статистичний звіт ДПСВ за 2024 рік. Застосовано аналітичний та статистичний методи дослідження [11]. Дані обробляли за допомогою вільнодоступної програми Libre Office 25.2.0, яка не потребує ліцензії, та безкоштовного калькулятора порівняння

пропорцій, доступного за посиланням https://www.medcalc.org/calc/comparison_of_proportions.php. Якісні дані були подані у вигляді таблиць. Статистичний аналіз включав розрахунок середніх та відносних величин і довірчих інтервалів (ДІ), оцінювання достовірності їх розбіжностей за критерієм ксі-квадрат Пірсона [12]. Критичне значення рівня статистичної значущості приймалося на рівні $p < 0,05$.

Дослідження проведено з урахуванням настанов Гельсінської декларації та рекомендовано до друку комісією з етичних питань та біоетики Полтавського державного медичного університету (№ 236 від 20.03.2025 р.). Батьки всіх пацієнтів підписували інформовану згоду на проведення діагностики, лікування та на проведення операції та знеболювання їхнім дітям.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

У таблиці 1 наведено основні показники роботи відділення за 2022-2024 роки.

Таблиця 1

Основні показники роботи відділення за 2024 рік порівняно з 2022-2023 рр.

Назва показників	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Кількість відвідувань на рік	68309	70820	59759
з них клініко-діагностичних	52664	53715	41352*
Відпрацьовано робочих днів	5173,25	5301	4974,25*
Загальна кількість первинних відвідувань	24655	25305	26000*
Закінчено санацій	5896	6444	5924*
Відвідувань на день на 1 лікаря	13,2	13,4	12,0
Первинних на день на 1 лікаря	4,8	4,8	5,2
УОП на день на 1 лікаря	21,7	21,9	23,2
Санацій на день на 1 лікаря	1,4	1,5	1,4

Примітка. * – $p < 0,0001$ порівняно з показником 2023 року.

У 2024 році спостерігалось зменшення кількості відпрацьованих робочих днів лікарів ДПСВ на 6,17% (ДІ=5,55-6,85%, $p < 0,0001$). Показник кількості відвідувань на одну посаду лікаря продемонстрував тренд до зменшення на 10,45% (ДІ=-2,31-27,24%, $p > 0,05$), проте УОП (умовні одиниці праці) на день на 1 лікаря у 2024 році не змінилися ($p > 0,1$).

У 2024 році на 23,02% (ДІ=22,61-23,42%) зменшилась кількість клініко-діагностичних від-

відувань, відповідно на 8,1% зменшилась кількість санацій (ДІ=2,68-3,71%, $p < 0,0001$). На 2,7% зросла кількість первинних відвідувань (ДІ=2,54-2,82%, $p < 0,0001$).

У 2024 році кількість відвідувань у дитячих лікарів-стоматологів, які працюють за терапевтичним профілем, становила 39981 проти 47142 у 2023 році [7], що на 15,2% менше (ДІ=14,84-15,54%, $\chi^2=7697$, $p < 0,0001$), установлено всього пломб – 13447, що менше на 22,11% (ДІ=21,41-22,82%,

$\chi^2=4226$, $p<0,0001$). Кількість відвідувань на 1 дитячого лікаря-стоматолога на день становила 11,2 проти 13,0 у 2023 році [7], тобто зменшилась на 13,85% (ДІ=0,05-32,15%, $\chi^2=4,63$, $p=0,03$), встановлено 4,0 пломби на день проти 5,0, що на 20% менше (ДІ=5,94-7,47%, $\chi^2=6,89$, $p<0,01$); санацій на день – 1,5 проти 1,58 ($p>0,1$). Число відвідувань на 1 санацію становило 7,5 проти 9,0 за 2023 рік [7], тобто зменшилось на 16,67% (ДІ=15,74-17,64%, $\chi^2=1167$, $p<0,0001$), тож показник суттєво покращився. Кількість курсів лікування захворювань пародонта у 2024 році становила 514, а у 2023 – 350 (ДІ=15,74-17,64%,

$\chi^2=1167$, $p<0,0001$). У 2024 році зросла на 7,6% з 256 до 277 кількість курсів з лікування захворювань слизової оболонки порожнини рота (ДІ=4,60-11,50%, $\chi^2=27,78$, $p<0,0001$).

Аналіз проведених за 2024 рік профілактичних заходів: гігієнічне навчання та виховання – 20340, професійне чищення зубів – 13174, обробка зубів мінералізуючими розчинами – 15646 та герметизація фісур – 1470.

У 2024 році збільшилась на 7,08% кількість дітей, оглянутих у порядку планової санації (ДІ=6,70-7,47%, $p<0,0001$) (табл. 2).

Таблиця 2

Якісні показники роботи поліклініки за 2024 рік порівняно з 2022-2023 роками

Назва показників	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Оглянуто в порядку планової санації	15645	17105	18407
Відсоток оглянутих від первинних пацієнтів	87,2	91,6	88,4*
Відсоток санованих від первинних	30,8	31,2	28,5*
Відсоток пацієнтів, які потребували санації від планово оглянутих	38,2	35,6	30,2*
Відсоток санованих пацієнтів від тих, хто потребує санації	74,8	79,2	79,2
Співвідношення карієсу і пломб	0,85:1	0,87:1	0,89:1
Співвідношення вилікуваного неускладненого карієсу до ускладненого карієсу постійних зубів	19,2:1	17,1:1	21,4:1
Співвідношення вилікуваних зубів до видалених	118,7:1	156,2:1	110,4:1
Кількість пацієнтів, госпіталізованих у стаціонар	13	33	155
Видано листків непрацездатності	1	–	–

Примітка. * – $p<0,0001$ порівняно з показником 2023 року.

Відсоток первинних пацієнтів від оглянутих планово у 2024 році зменшився на 3,2% (ДІ=2,58-3,82%, $\chi^2=100,35$, $p<0,0001$). Знизився на 2,8% відсоток санованих від первинних (ДІ=2,68-3,71%, $\chi^2=145,62$, $p<0,0001$) та на 5,4% відсоток пацієнтів, які потребували лікування, від планово оглянутих (ДІ=4,42-6,37%, $\chi^2=117,29$, $p<0,0001$). Відсоток санованих від дітей, які потребують лікування, не змінився. Показник “число відвідувань на 1 пломбу” зріс на 6,9% та становив 2,9 проти 2,7 за 2023 рік (ДІ=6,48-7,34%, $p<0,0001$), тобто погіршився.

Кількісні показники ортодонтичної допомоги відділення за 2022-2024 роки наведені в таблиці 3.

Зменшився відсоток дітей, які потребували ортодонтичної допомоги, серед планово оглянутих порівняно з 2023 роком (ДІ=1,56-3,63%, $\chi^2=24,25$, $p<0,0001$) та відсоток дітей, які отримали ортодонтичне лікування (ДІ=5,5-7,1%, $\chi^2=237,02$, $p<0,0001$).

Аналізуючи показники роботи хірургічної служби (табл. 4), слід відзначити, що на 1,76% зменшилась кількість видалених зубів (ДІ=1,09-2,42%, $p<0,0001$) та на 4,68% – загальна кількість операцій, проведених у відділенні (ДІ=4,05-5,31%, $p<0,0001$), але збільшилась на 0,68% кількість пацієнтів, прооперованих з приводу гострих запальних процесів (ДІ=0,32-1,05%, $p=0,0002$).

Таблиця 3

Показники роботи ортодонтичної служби за 2024 рік порівняно з 2022-2023 роками

Найменування показника	2022 рік	2023 рік	2024 рік за програмою
Відсоток дітей, які потребували ортодонтичного лікування, серед оглянутих у порядку планової санації	49,2	46,0	43,4*
Відпрацьовано робочих днів	947,5	927,0	838,75
Зроблено відвідувань	11874	12832	10860/8035
Зроблено відвідувань на день	12,5	13,8	12,9/9,6
Здано апаратів всього	1550	1630	1166/984
Здано апаратів на день	1,6	1,8	1,4/1,2
Частка дітей, які отримали ортодонтичне лікування	12,5	21,4	15,1*
Закінчено лікування в лікарів стоматологів-ортодонтів на місяць	2,5	4,4	3,5

Примітка. * – $p < 0,0001$ порівняно з показником 2023 року.

Стоматологічні маніпуляції під загальним знеболюванням проводяться в стаціонарних умовах, за 2024 рік виконано 7 таких маніпуляцій. Кількість пацієнтів, які були направлені на стаціонарне лікування, зросла на 1,39% (ДІ=1,12-1,67%, $p < 0,0001$).

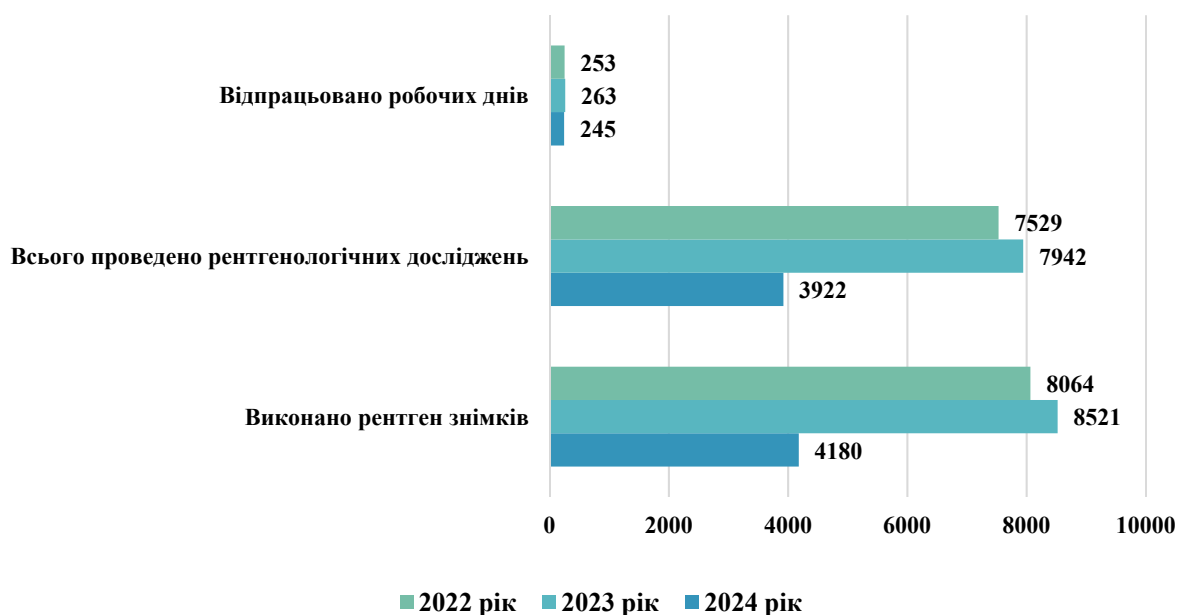
Усі показники рентгенологічного кабінету зменшилися порівняно з 2023 роком (рис.), що пов'язано зі зменшенням кількості робочих днів та зі збільшенням часу на оформлення проведення рентгенологічних досліджень.

Таблиця 4

Показники роботи амбулаторної хірургічної служби за 2024 рік порівняно з 2022-2023 роками

Назва показника	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Відпрацьовано робочих днів	626	754,25	562,75*
Кількість відвідувань на рік	9614	10846	8918*
Операцій на день	1,4	1,1	0,5
Видалено в середньому зубів на день	12,0	11,4	12,1
Зроблено операцій:			
- всього	847	796	293*
- з приводу гострих запальних процесів	143	142	178*
- з приводу пухлин та пухлиноподібних утворень	16	50	17*
Видалено зубів всього	8593	8601	6817*
Видалених постійних зубів			
- всього	113	112	95*
- за ортодонтичними показаннями	52	56	26*
- через ускладнений каріс	61	56	69*
Направлено на стаціонарне лікування	13	33	151*

Примітка. * – $p < 0,0001$ порівняно з показником 2023 року.

Показники роботи рентгенкабінету за 2024 рік порівняно з 2022-2023 роками

Лікарі відділення у 2024 році провели 899 бесід, випустили 16 санітарних бюлетенів. Також з лікарями проведено 10 семінарів щодо нових методів діагностики та лікування стоматологічних захворювань у дітей, а також впровадження нових клінічних настанов. На сторінці відділення у фейсбуці опубліковано 4 інформаційних матеріали, оновлено інтернет-сайт відділення.

Аналізуючи отримані дані, слід зазначити, що кардинальне зменшення кількісних та якісних показників роботи дитячих лікарів-стоматологів, які працюють за терапевтичним профілем, відбулося у 2020-2021 роках [13], після чого завдяки прийому ВПО у 2022 році відбулося їх зростання [7]. ВПО мають змогу пройти не тільки профілактичний огляд, а й отримати лікування дитячого стоматолога, у той час як іммігранти в США менше відвідують стоматолога для профілактичного огляду, ніж місцеві діти [14].

Слід відзначити, що показники роботи нашого відділення збільшились у 2023 році порівняно з 2022 роком у зв'язку з прийомом ВПО. Зменшення основних показників роботи відділення у 2024 році здебільшого пов'язано зі зменшенням відпрацьованих робочих днів унаслідок повітряних тривог та зменшення кількості дітей у місті. Але вищезгадані фактори не вплинули на доступність стоматологічної допомоги. В Австралії близько 65% дітей корінних народів не користуються стоматологічними послугами в разі потреби через відсутність вільного стоматолога, труднощі з фізичним доступом та тривалий час очікування, а 5,8% дітей – через проблеми з

фінансами [15]. Зменшення кількості пломб, які встановлені у 2024 році лікарями відділення, може також бути пов'язане зі зменшенням питомої ваги дітей, що потребують санації серед оглянутих до 30,2%, у той час як в Україні цей показник зріс до 59,9% [16].

Показник кількості відвідувань на одну посаду лікаря продемонстрував тренд до зменшення зі скороченням кількості відпрацьованих робочих днів. Взагалі цей показник знизився в Україні більше ніж удвічі за 2008-2020 роки, зокрема завдяки підвищенню трудомісткості праці стоматолога [6]. Показник “число відвідувань на 1 пломбу” у 2024 році погіршився, що може бути пов'язане з перериванням лікування під час повітряних тривог. У 2024 році суттєво зменшилась кількість відвідувань на 1 санацію, тобто лікарі стали працювати ефективніше. Також зменшилось співвідношення карієсу і пломб, тобто більша кількість виявлених каріозних зубів була запломбована лікарями відділення. Кількість курсів лікування захворювань пародонта зросла вдвічі порівняно з попереднім роком [7], тобто лікарі стали краще пояснювати важливість профілактики та лікування хвороб пародонта дітям та їхнім батькам.

В умовах воєнного часу є важливим збереження загальносоматичного здоров'я дітей, про що піклуються педіатри [17]. Особливо важливим для профілактики основних стоматологічних захворювань є гігієнічне навчання, бо серед дітей дошкільного віку більшість чистить зуби один раз на день, а тільки 47,47% батьків контролюють гігієну дітей дошкільного віку [18]. Показники

профілактичної допомоги відділення зменшились у 2024 році порівняно з 2023 роком [7]; найбільше знизилась кількість таких послуг, як професійне чищення зубів та герметизація фісур, що потребують більше часу.

Включення обов'язкових оглядів дітей до 6 років у пакет НСЗУ «Стоматологічна допомога дорослим та дітям» сприяло зростанню кількості дітей, які оглянуті в порядку планової санації, та профілактичних відвідувань протягом 2022-2024 років. Збільшення співвідношення вилікуваних постійних зубів з неускладненим карієсом до ускладненого протягом воєнного часу свідчить про своєчасне звернення та лікування уражень на стадії неускладненого карієсу.

Наш державний заклад став відділенням дитячої лікарні у 2024 році, тому частина операцій стала проводитися лише в стаціонарі та зросла на 1,39% кількість пацієнтів, які госпіталізовані в стаціонар. Якщо у 2023 році кількісні показники ортодонтичної допомоги та рентгенологічного кабінету суттєво поліпшились завдяки міському фінансуванню з міського бюджету та прийому ВПО, то у 2024 році вони суттєво погіршилися через скорочення робочого часу. Зниження частки дітей, які потребували ортодонтичного лікування, може також частково пояснити спадання показників ортодонтичної допомоги.

Слід зазначити, що деякі пацієнти звертаються до приватних закладів, які надають стоматологічну допомогу дітям, у зв'язку з тим, що в державних лікувальних закладах дотримуються алгоритму дій при повітряних тривогах та сповіщеннях про замінування. Доступність стоматологічної допомоги підтверджує медичний туризм українських дітей, які живуть за кордоном протягом дії воєнного часу, навчаються онлайн у школах м. Полтави та приїжджають лікуватися літом у державних чи приватних медичних закладах.

Зниження показників роботи відділення у 2024 році може також бути пов'язане з недостатньою санітарно-просвітницькою роботою з пацієнтами та їх батьками, а також з обмеженням часу, що виділяється на прийом пацієнта (20 хв). Для оптимізації стоматологічної допомоги дітям лікувальному закладу державної форми власності в умовах воєнного часу слід більше висвітлювати його роботу в соціальних мережах та телебаченні, акцентувати увагу на проведенні профілактичних заходів та впроваджувати нові методики діагностики та лікування. Також є актуальною розроблення

нормативів надання стоматологічної допомоги, які зроблять її ще більш доступною.

ВИСНОВКИ

1. На другому році воєнного стану кількість стоматологічних послуг, які надавало відділення, у цілому збільшилась, проте наступного 2024 року через зменшення кількості дітей, кількості відпрацьованих робочих днів та перенесення частини хірургічних послуг до стаціонару більшість показників стоматологічної допомоги дітям знизилась.

2. У 2024 році лікарям відділення вдалось збільшити кількість первинних відвідувань, кількість дітей, оглянутих під час планової санації, кількість проведених курсів лікування хвороб пародонта та слизової оболонки порожнини рота та співвідношення вилікуваних постійних зубів з неускладненим карієсом до ускладненого.

3. Для оптимізації стоматологічної допомоги дітям лікувальному закладу державної форми власності в умовах воєнного часу слід більше висвітлювати його роботу в соціальних мережах та телебаченні, акцентувати увагу на проведенні профілактичних заходів та впроваджувати нові методики діагностики та лікування. Також є актуальною розроблення нормативів надання стоматологічної допомоги, які зроблять її ще більш доступною.

Внесок авторів:

Каськова Л.Ф. – концептуалізація, написання – рецензування та редагування;

Янко Н.В. – методологія, дослідження, написання – рецензування та редагування, ресурси, курація даних;

Товма В.В. – методологія, дослідження, написання – початковий проект, ресурси, курація даних;

Ващенко І.Ю. – дослідження, написання – рецензування та редагування;

Андріянова О.Ю. – дослідження, написання – початковий проект;

Новікова С.Ч. – дослідження, написання – початковий проект;

Хміль О.В. – дослідження, написання – початковий проект.

Фінансування. Дослідження не має зовнішніх джерел фінансування.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

REFERENCES

1. Ukraine/Displacement Tracking Matrix [Internet]. 2024 [cited 2025 Feb 26]. Available from: <https://dtm.iom.int/ukraine>
2. Situation Ukraine Refugee Situation [Internet]. 2025 [cited 2025 Feb 26]. Available from: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
3. Air-alarms.in.ua/statistic of air alarms [Internet]. 2024 [cited 2025 Feb 26]. Available from: <https://air-alarms.in.ua/en/region/poltava>
4. Tsuber V, Kadamov Y, Tarasenko L. Activation of antioxidant defenses in whole saliva by psychosocial stress is more manifested in young women than in young men. *PLoS One*. 2014 Dec 19;9(12):e115048. doi: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0115048>
5. Boiko DI, Skrypnikov AM, Shkodina AD, Hasan MM, Ashraf GM, et al. Circadian rhythm disorder and anxiety as mental health complications in post-COVID-19. *Environ Sci Pollut Res Int*. 2022;29(19):28062-9. doi: <https://doi.org/10.1007/s11356-021-18384-4>
6. Mazur IP, Lekhan VN, Rybachuk AV. [Transformations of the dental industry during the period of independence of Ukraine and their impact on the availability of dental aid]. *Medicni perspektivi*. 2022;27(1):184-92. Ukrainian. doi: <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2022.1.254470>
7. Kaskova LF, Yanko NV, Tovma VV, Vashchenko IY, Ulasevich LP. [Analysis of dental aid indicators for children based on data from the pediatric dental clinic of Poltava city]. *Actual Problems of the Modern Medicine: Bulletin of Ukrainian Medical Stomatological Academ*. 2024;24(2):160-5. Ukrainian. doi: <https://doi.org/10.31718/2077-1096.24.2.160>
8. Koval OI, Kaniura OA. Organization of dental aid for Ukrainian children during martial law. *World of medicine and biology*. 2024;1:79-83. doi: <https://doi.org/10.26724/2079-8334-2024-1-87-79-83>
9. Reyzvikh O, Ivanov V, Denga O, Sukhomeylo D, Shnaider S. [Analysis of the provision of dental aid to children under martial law]. *Stomatological Bulletin*. 2023;122(1):31-8. Ukrainian. doi: <https://doi.org/10.35220/2078-8916-2023-47-1.6>
10. Vukovic A, Schmutz KA, Borg-Bartolo R, Cocco F, Rosianu RS, Jorda R, et al. Caries status in 12-year-old children, geographical location and socioeconomic conditions across European countries: A systematic review and meta-analysis. *Int J Paediatr Dent*. 2025;35(1):201-15. doi: <https://doi.org/10.1111/ipd.13224>
11. Bhattacharya PK, editor. *Research Methodology in the Health Sciences: A Quick Reference Guide*. New York: McGraw Hill; 2021. 192 p. Available from: <https://accessmedicine.mhmedical.com/book.aspx?bookid=3018>
12. Spiegelhalter D. *The Art of Statistics: Learning from Data*. London: Pelican; 2020. 426 p. Available from: <https://cdn.penguin.co.uk/dam-assets/books/9780241258767/9780241258767-sample.pdf>
13. Udod O, Dramaretska S. [Dynamics of some indicators of the provision of dental aid to the population of donetsk region in the pre-war years]. *Stomatological Bulletin*. 2023;123(2):170-4. Ukrainian. doi: <https://doi.org/10.35220/2078-8916-2023-48-2.30>
14. Luo H, Wu B, Wu Y, Moss ME. Dental caries and preventive dental visits among children in the U.S.: the impact of race/ethnicity and immigration. *AJPM Focus*. 2024;3(4):100230. doi: <https://doi.org/10.1016/j.focus.2024.100230>
15. Toh JR, Wooi N, Tan SN, Wong K, Lopez-Silva C, Zafar S. Association between lack of dental service utilisation and caregiver-reported caries in Australian Indigenous children: a national survey. *J Paediatr Child Health*. 2022;58(12):2218-24. doi: <https://doi.org/10.1111/jpc.16192>
16. Artemchuk L, Lytvynova L, Donik O, Orlychenko K. [Provision of dental care to the population of Ukraine: 15-year dynamics and current problems]. *Ukrainian Dental Almanakh*. 2025;(1):78-4. Ukrainian. doi: <https://doi.org/10.31718/2409-0255.1.2025.13>
17. Vandenplas Y, de Halleux V, Arciszewska M, Lach P, Pokhylko V, Klymenko V, et al. On Behalf of the voyage study group. A partly fermented infant formula with postbiotics including 3'-GL, specific oligosaccharides, 2'-FL, and milk fat supports adequate growth, is safe and well-tolerated in healthy term infants: a double-blind, randomised, controlled, multi-country trial. *Nutrients*. 2020;12(11):3560. doi: <https://doi.org/10.3390/nu12113560>
18. Kaskova LF, Yanko NV, Sadovski MO, Pavlenkova OS, Vashchenko IY, Novikova SC, et al. Assessment of attitudes and practices regarding oral healthcare among the parents during the war. *JIDMR*. 2024;1(17):203-8. Available from: <https://repository.pdmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/56df650f-bd1c-416e-a8e1-e22f024bae8d/content>

Стаття надійшла до редакції 12.03.2025;
затверджена до публікації 28.08.2025

